

http://lib.rada.gov.ua/static/LIBRARY/povni_text/parlament_sluhan/ukr_mova03.html#ОЛІЙНИК [in Ukrainian].

9. Selivanova, O. O. (1999). Aktualni napriamky suchasnoi lnhvistyky (analytychnyi ohliad) [*Relevant directly to contemporary linguistics (analytical survey)*]. Kyiv: Fitosotsiotsentr [in Ukrainian].

10. Skotna, N. V., Ashytok, N. I. (2013). Vyshcha osvita v epokhu hlobalizatsii [*Higher education in the era of globalization*]. Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriya: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University: Philosophy, Culturology 2(18): 87-90 [in Ukrainian].

11. Shvyrvkov, V. B. (2006). Vvedenie v ob"ektivnyuyu psikhologiyu. Neironal'nye osnovy psikhiki [*An introduction to*

objective psychology. Neural foundations of the psyche. Izbrannyye trudy. Moskva: IP RAN[in Russian] .

12. De Vos, G. A. (1995). Ethnic pluralism: Conflict and accommodation. *Ethnic identity: Creation, conflict and accommodation*. Walnut Creek. P. 15-47

13. Ingold, T. (2000). Evolving skills. H. Rose, S.N.Y. Rose (eds.). *Alas, poor Darwin* NY: Harmony Books, P. 270-297.

14. Swann, W. B. (2009). Identity fusion: the interplay of personal and social identities in extreme group behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(5): 995–1011.

Н. И. Ашиток.

ФОРМИРОВАНИЕ МЫШЛЕНИЕ КАК ОСНОВА ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Глобализация способствует не только взаимообогащению культур, но и распространению образцов некоторых из них, что приводит к стиранию культурного своеобразия других этносов и вызывает их противодействие. Это противодействие имеет проявление в росте интереса народов к своим корням, традициям и обычаям, активизирует защитные механизмы, в частности, этнопедагогический, в рамках которого происходит формирование мышления как основы этнокультурной идентичности у представителей молодого поколения путем усвоения культурных ценностей народа, к которому они принадлежат.

Ключевые слова: глобализация, этнокультурная идентичность, мышление, системный подход, научение, культурная среда.

N. Ashytok

FORMATION OF THINKING AS THE BASIS OF ETHNOCULTURAL IDENTITY IN THE AGE OF GLOBALIZATION

Introduction. Globalization contributes to the mutual enrichment of cultures as well as to the spread of patterns of individual ones, which leads to the erasure of the cultural identity of ethnic cultures and causes their opposition. This opposition activates protective mechanisms, in particular, ethnopedagogical, within which the formation of thinking as the basis of ethnocultural identity of the younger generation. **The aim** is to study the formation of thinking as the basis of ethnocultural identity of Ukrainians in the era of globalization. **The tasks** are to explore the essence of ethnocultural thinking, to describe the ways of its formation, to outline the danger of losing ethnocultural identity.

Research methods. The methodological basis of the study is a systematic, a phenomenological and an axiological approaches. Research methods were the methods used in philosophy, ethnology, pedagogy. **Research results.** Knowledge of the world differs from culture to culture, and therefore the units of thought do not coincide in the representatives of different ethnocultural communities in their structure and content, and, consequently, differ ways of forming ideas about objects and phenomena of reality. In the era of globalization, there is a danger of losing the ethnic identity of the Ukrainians. Such a danger is the spread of anglicization, which is often perceived as a requirement of the time. This danger may not arise if the child is brought up in the spirit of ethnic traditions. The thinking of the representative of the ethnos is formed in the process of personality formation, in which it is possible to distinguish stages, which are conditionally correlated with the degrees of education. **Discussion.** The problem is not only the preservation of the cultures of the peoples of Ukraine, but also the involvement of representatives of various ethnic communities in the culture of the Ukrainian people. It is important to find a balance between the need to learn the features of the Ukrainian culture and preserve their native culture. **Conclusion.** Activation of the ethnopedagogical mechanism contributes to the formation of thinking of the representatives of the ethnos, which is the key to preserving their identity.

Key words: globalization, ethnocultural identity, thinking, systems approach, learning, cultural environment.

УДК 140:159.92

Осадча О.С., Чорноморденко І.В.

ВПЛИВ МУЗИКИ НА СВИТОГЛЯД І БУТТЯ ЛЮДИНИ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Київський національний університет будівництва та архітектури

Анотація. У статті досліджується вплив музики на світогляд і буття людини стосовно її суб'єктивних особливостей, що визначає глибину проникнення в структуру особистості. Також піднято питання ролі музики в актуалізації творчих здібностей. Матеріали будуть корисними для тих, хто цікавиться застосуванням музичного мистецтва в освітньому процесі, музикотерапії. Застосовуючи метаантропологічний метод, аналізуються людські потреби і цінності, виходячи з чого пропонується умовна класифікація музичної творчості. Також наводяться рівні сприйняття музики: несвідомий рівень (фонова музика), рівень свідомого сприйняття, визначається їх кореляція щодо світогляду людини. Музичне мистецтво має безліч жанрів, способів вираження та цілей використання. Дослідники іменують музику формою невербальної комунікації, джерелом архетипів, носієм ідей тощо. Людина завжди сприймає музику унікально, що викликає інтерес і породжує багато запитань, в статті пропонується деякі відповіді та міркування.

Ключові слова: Вплив музики, світогляд, філософське мистецтво, музична метаантропологія.

Вступ

Взагалі мистецтво, зокрема музичне мистецтво, хоч і не є науковим знанням, але воно може бути об'єктом філософування, оскільки здійснює потужний вплив на формування особистості, її світогляду та і буття загалом. Якщо дотримуватися класифікації, запропонованої одним із співавторів даної статті, то музичне мистецтво можна віднести до форми «позанаукового знання» (Чорноморденко, 2012: 26), яке містить у собі

настрої, стани, ідеї, які можуть стати у нагоді в процесі пізнання, саморозвитку, наукових досліджень. Також музику можна використовувати для активації здатностей пам'яті, згадування і запам'ятовування. «В естетиці, наприклад, цілком переконливо говорять про пізнавальну функцію мистецтва, виділяючи його серед сукупності інших функцій» (Чорноморденко, 2015: 37).

Сьогодні існує безліч методик з актуалізації креативності, проектів розвитку людини, але дедалі

наука стикається з тим, що раціоналізація таких феноменів, як натхнення, креативність, зазвичай, позбавляє ці поняття життєвості, а практичні можливості їхньої актуалізації дедалі складніше реалізувати. Це все зумовлено навантаженням інформаційного поля; людина в цьому середовищі часто губиться, втрачаючи концентрацію. Вербальні форми комунікації дедалі втрачають свою силу переконання, то ж виникає питання: які методи сприятимуть донесенню інформації, ідей цілісно, які інструменти ми можемо використовувати для вирішення цієї проблеми?

Метою даної статті є проведення детального аналізу впливу музики на світогляд і буття людини, її ролі в розкритті креативних здібностей у парадигмах філософської антропології і глибинної психології, формування теоретичного базису для практичного застосування музики в освітньому і пізнавальному процесі та творчій роботі.

Методологія дослідження

В ході даного дослідження ми застосовували філософсько-антропологічний аналітичний метод, який розкриває питання суб'єктивної взаємодії музики та людини, це сприяє в подальшому адаптації цієї гіпотези до практичного застосування в освітній діяльності, музикотерапії.

Застосовуючи метаантропологічний метод, ми розглядаємо ієрархію потреб і ціннісних орієнтирів людини, що дає можливість зіставити умовну класифікацію музичної творчості за її змістовим наповненням, особливостями її впливу, що, в свою чергу, може стати в нагоді для подальших філософських, культурологічних, мистецтвознавчих, психологічних досліджень.

Результати

Проведемо філософсько-антропологічний аналіз феномену впливу музики на світогляд і буття людини. Пропонуємо рівні сприйняття, кожен з яких має свої особливості та визначає межі впливу: фоновий рівень характеризується поверхневостю, загальністю і є, зазвичай, несвідомим; психоемоційний рівень викликає емоції, настрої і почуття, що формуються в результаті прослуховування музики; пізнавальний рівень – це рівень сприйняття, який характеризується усвідомленням ідей, закладених у музиці, та ідей, що виникають у результаті прослуховування музичного твору; філософський рівень – передбачає цілісне, системне сприйняття, яке може формувати і трансформувати світогляд, актуалізувати творчий потенціал особистості, стимулювати вступ до діалогу та взаємодії з композитором/виконавцем. Слухач стає інтерпретатором і вірогідно генератором нових сенсів, навіть актором, коли «людина виступає не лише у ролі транслятора та пасивного споглядача такої реальності (авт.: в даному випадку музичної реальності), а бере активну участь у її творенні» (Чорноморденко, Клименко, 2019: 127).

Осмилення рівнів сприйняття й усвідомлення дає можливість цілеспрямовано використовувати музичне мистецтво, щодо завдань: використання музики в освітній/пізнавальній діяльності; підвищення продуктивності і креативності; в якості музикотерапії тощо. Виникає ціла низка питань, які

потребують подальшого дослідження. Перш за все – це проблема пізнання (продуктивність, креативність, формування світогляду, активація пам'яті тощо), взаємодія людини з музичним мистецтвом, форми цієї взаємодії. Актуальним залишається питання: чи завжди музичне мистецтво позитивно впливає на пізнавальні процеси? В яких випадках це доступно? Якими способами/засобами (йдеться про використання різних музичних інструментів, підбір жанрів, форм відтворення) це можливо практично втілити?

Слід наголосити, що ключовим фактором, який визначає глибину і форму впливу, – це людина, її суб'єктивні особливості, тому загальноновизначеної формули застосування музики в освітній діяльності бути не може. Та все ж зважаючи на багаторівневість досліджуваної проблеми, пропонуємо деякі міркування про особливості слухача з позиції метаантропології, яка вбачає три рівні світоглядної орієнтації: буденна, особистісна, філософська (Хамітов, 2018: 83). Для буденної орієнтації характерними є цінності виживання і продовження роду, то ж сприймати і обирати музику такий слухач буде, виходячи зі споживацьких інтенцій або взагалі не замислюватись щодо. Цей рівень сприйняття вона «проживає», але переважно несвідомо, поверхнево, тобто як загальний фон.

Особистісна орієнтація характеризується «волею, емотивованістю (виділено авт.) до пізнання і творчості» (Хамітов, 2018: 83), а тому такий слухач здатен налаштуватися на рівні впливу, творчо сприймати почуте. В результаті контакту з музичним твором відбувається унікальна реакція особистості, котра сприятиме формуванню настрою, ґенеруванню ідей, трансформації світогляду тощо.

Завдячуючи музиці, людина взаємодіє з архетипами, загальнолюдськими елементами колективної психіки. Колективна психіка містить у собі не лише емоції і настрої, але й культурні надбання всієї історії людства, весь його досвід. Звісно, ми усвідомлюємо, про що йдеться, і висловлюємо сміливі судження, але контакт музичного твору з окремою людиною, її реакція – це проблема, яка потребує більш ґрунтовних досліджень.

Отже, якщо вважати всю музику елементом колективного позасвідомого, а твори вираженням архетипів, то можна припустити, що музична творчість, її існуючі зразки, є своєрідним засобом невербальної, опосередкованої комунікації, яка проникає (маючи унікальну природу) глибше в людську сутність, аніж слова.

Мистецтвознавці Т. Кім та І. Оношко розглядають «музичні засоби невербальної комунікації, до яких відносяться *інтонація*, поєднуюча в собі елементи механізму «композитор (музичний текст) – виконавець (інструмент) – слухач» у виконавському мистецтві, а також *артикуляція* і *туше* (спосіб доторкання, нажиму, удару при взаємодії з музичним інструментом). У взаємодії з туше і артикуляцією інтонація служить транслятором художнього сенсу, композиторської ідеї музичного твору, який належить до тієї чи іншої епохи, а також виражає індивідуально-особистісні особливості стилю музиканту-піаністу» (Кім, Оношко, 2020: 1). Тому питання досліджується

переважно в сфері музикознавства та виконавської діяльності. Але, на нашу думку, музика як засіб невербальної комунікації може осмислюватись і з позиції філософської антропології, психології, культурології, оскільки містить у собі настрої, ідеї, які можуть слугувати у трансформації світогляду, актуалізації потенціалу особистості. Зазначимо, що не варто обмежуватись засобами створення і відтворення музики, які аналізуються в наведеній статті, оскільки спектр проявів музичного мистецтва вже давно вийшов за межі виконання на музичних інструментах. Сьогодні використовуються новітні технологічні можливості: віртуальні студії, діджейське обладнання, штучний інтелект тощо.

Деякі дослідники приділяють увагу невербальним сигналам, зокрема П. Анісімов та Я. Губанова, фахівці в галузі музичної педагогіки діляться своїм досвідом: «при спілкуванні з музикою «невимовлені слова» можуть більш глибоко відобразити сутність того, що відбувається у свідомості учителя та учнів, аніж слова вимовлені вголос. Невербальні сигнали, які ми надсилаємо в процесі спілкування, відображають процеси, які відбуваються в нашій підсвідомості, отже, ці сигнали менш контрольовані і більш вільно виражаються, аніж вербальні. Ті, хто навчаються, більш сприйнятливі до невербальних сигналів і тому гостро реагують, якщо педагог посилає суперечливі «метаповідомлення» (як прийнято називати невербальну сторону тексту в риториці під час спілкування)» (Анісімов, Губанова, 2013: 6). Їхній аналіз адресується переважно тим, хто працює безпосередньо в сфері музичної педагогіки, але ми вважаємо, що застосування музики як "інструменту" або засобу в пізнавальній діяльності людини відіграє значну роль і має істотне значення.

О. Алкон, доктор мистецтвознавства, досліджуючи музику як форму універсальної мови, дійшла висновку, що «для виявлення семантичного поля музичних феноменів необхідна також інтуїція, в активності якій роль глибинних структур, архетипів музичного мислення безсумнівна. Інакше неможливо пояснити те враження, яке музика здатна справити на людину, силу емоційного впливу, багато в чому і є її «розумінням». В той же час це відбувається далеко не завжди – багато чого залежить від установок сформованих культурою індивідуальних переваг, освіти. Формування цілісних уявлень про музику і людину – одна з важливих цілей музичної освіти. Простого накопичення знань для досягнення цієї цілі недостатньо. Подолання труднощів, пов'язаних з необхідним розділенням навчального контенту на предмети, може сприяти особлива якість міждисциплінарного синтезу, направлено на розвиток думки і пошук першосмислів» (Алкон, 2018: 103). Ми погоджуємося з позицією вченої щодо застосування міждисциплінарного синтезу, але впроваджуємо цю ідею в простір музичної антропології, де осмислюється не тільки сама музика чи музична освіта. Беручи за основу цю ідею, ми відслідковуємо вплив музики на світогляд і буття людини, що стосується безпосередньо простору філософської антропології, аналітичної психології, культурології.

Обговорення

Музика, на перший погляд, – це лише звук, а особливості її впливу носять латентний характер і залежать від внутрішнього змісту та культури слухача, його світоглядної орієнтації. Так само і музика має свою направленість. То ж жанри лише умовно виражають її відповідність певним вимірам буття.

Яка музика є необхідною сучасній людині, щоб пробуджувати в ній прагнення до розвитку, трансформувати внутрішній світ, позитивно впливати на світогляд? Якими засобами цього можна досягти? Чи здатна сучасна людина сприймати музику?

Музика може містити в собі різноманітні моделі, деталі, нюанси. Але чи зможуть вони бути доступними, це вже залежить від світогляду, освіти, налаштованості і вмотивованості слухача. Пропонуємо проаналізувати природу мотивації взаємодії музики і людини та їхнього взаємовпливу.

Розглянувши філософські й психоаналітичні концепти і концепції, розмаїття жанрів, музику за природою створення і сприйняття можна помістити в проміжок між двома полюсами: сублімативним і катарсичним. Ці категорії залежать від внутрішніх мотивів людини, тому окремі твори можна умовно ділити на сублімативні й катарсичні. За допомогою такої демаркації можна поглибити розуміння впливу музичної творчості й детальніше осягнути процес створення музики.

Для композитора сублімативна творчість є полегшенням внутрішньої напруги, певним повідомленням, способом виразити свої внутрішні переживання, стани, мотиви. Так само слухач може проживати і сублімувати психоемоційні стани через прослуховування музики. Відбувається зміна стану свідомості, що, в свою чергу, стимулює мислення, спонукає до роздумів, аналізу.

Музична творчість відображає особистість композитора (музиканта, виконавця), стан психіки, характер. Але, окрім цього, творчість містить ідеї, де піднімаються питання буття не скільки чуттєвого, душевного рівня, скільки духовного. Це – філософські твори. Існує цілий пласт музичних творів від класики (Баха, Моцарта, Бетховена тощо) до сучасних напрямів (рок-музика (наприклад, The Doors, Pink Floyd), електро-музика (такі представники як Space, Suduaya)). Люди з них черпали і черпають ідеї для саморозвитку власного буття, трансформації світогляду. Від такої музики маємо не лише психічний ефект, але вона мотивує до роздумів, стимулює мислення. Одним із прикладів такої творчості є рок-музика. Її поява почала змінювати відчуття і сприйняття світу, формувати естетичне почуття, смак, впливати на світогляд слухачів, іноді навіть створювати революційні настрої.

Як приклад наведемо думку В. Дороніна, відомого дослідника рок-музики, який зазначав: «Мова – це головна форма буття культури, тому рок втілює більшою мірою у вигляді поєднання поезії та музики. Характер культури залежить від акценту, який робиться на ті чи інші її елементи. Звідси, якщо естетичний стрижень західного року – це ритм, то для європейського таким естетичним стрижнем стало

слово. Через свої національні особливості російська рок-культура стала еквівалентом слова, «пропущеного» через почуття. Тому особливою рисою російської рок-культури стало слово, пропущене через «ритміку почуттів», зачіпляючи тонкі «струни душі» (Доронін, 2017: 10). Це є яскравим прикладом того, як, зокрема, російська рок-традиція стала вираженням єдності поезії і музики. Тобто музика може підсилювати ефект проникнення ідей, закладених у поезії, а її безсумнівний вплив на культуру ми можемо спостерігати й дотепер (наприклад, виникнення субкультур, представники яких відрізняються нонконформізмом).

Отже, сублімативна музика – це творчість, яка містить у собі вимір буття душі, тобто психіки: емоцій, переживань, вражень на першому рівні. Наступний рівень передбачає вміст ідей, що стимулює до мислення, відноситься до сфери духовних потреб особистості. Таку музику ми «іменуємо» філософською. Слід зазначити, що сублімація містить у собі полярність еротичного (креативна направленість) і танатичного (руйнування віджитого) характеру.

Тож пропонуємо умовну класифікацію музики за рівнями впливу: сублімативно-психічна, сублімативно-філософська. Всебічний аналіз питання впливу музики показує, що сублімативна направленість сприяє змінам психоемоційного стану й світогляду людини, що є невід'ємним фактором у пізнавальній і творчій діяльності людини. Помилково було б розглядати ці фактори окремо, так як вони є взаємопроникними.

Аналізуючи далі умовну класифікацію музичної творчості, пропонуємо перейти до протилежного полюсу сублімативної музики – музики катарсичної, створення якої передбачає внутрішнє очищення, актуалізацію особистісного потенціалу як композитора, так і слухача. Але «наведені полюси не виключають один одного, а протистоять, доповнюють один одного» (Хамітов, 2018: 193). Поняття катарсису полягає у «складній трансформації внутрішнього світу людини, який виникає внаслідок переживання трагічних колізій та можливості їхнього вирішення, виводячи на новий рівень буття не тільки при сприйнятті художнього твору, але й у житті» (Хамітов, Крилова, Мінеєва, 2009: 90).

Катарсична музика може мати і напружений сюжет, в якому можуть бути присутні дисонуючі елементи. Зокрема, в деяких напрямках важкої рок музики, специфічних жанрах електро-музики, таких, як *psychedelic trance*, *dark psy*, але характерною ознакою є присутність розв'язання. У такий спосіб композитор чи виконавець може викласти зміст своєї особистісної актуалізації, філософського натхнення в музичний твір. Це той момент, коли трагічні суперечності поєднуються в цілісну картину, приносять гармонію в буття. Тобто актуалізують філософську орієнтацію світогляду, яка передбачає цілісність особистості і розкриття творчого потенціалу. При сприйнятті такої музики людина оновлюється, еволюціонує.

Також до катарсичної музики ми відносимо ту, яка відображає потенціал піднесення, коли суперечність між еросом і танатосом переростають у цілісність. Катарсична музика стоїть на межі «граничного буття» (Хамітов, Крилова, Мінеєва,

2009: 29) й передбачає вихід у «метаграничний вимір» (Хамітов, Крилова, Мінеєва, 2009: 27) як автора, так і слухача, що є актуалізацією і поєднанням особистісної та філософської направленості. Це та позиція, в якій людина максимально розкривається як творча особистість.

Багато сказано про велич і силу класичної музики, її позитивний вплив на психіку і світогляд людини, її катарсичні ознаки. Але вони присутні і в сучасній творчості (такі жанри, як: авангард, джаз, неокласика, нью-ейдж, рок, електро тощо). Розвиток науки і технологій, нові підходи до створення контенту сприяють розвитку нових тенденцій, але часом людина «своєю матеріально-практичною діяльністю протистоїть природі» (Чорноморденко, Куцурук, 2012: 18). Деякі музичні напрями показують позитивне вираження цього протистояння. Новітня наука нейроакустика досліджує вплив частотних коливань на діяльність мозку й людину загалом, є прогресивні музиканти, які застосовують ці знання на практиці.

Прикладом є французький діджей *Suduaya*, який уміло синтезує живе виконання інструментів з електро-музикою, використовуючи частоти, які позитивно впливають на організм і психіку. Синтез етніки, звуків природи з електронікою ми помічаємо в проєктах ще з 80-90-х років: *Yanni*, *Enigma*, *Karunesh*, *Enya*, тощо. Ці проєкти виражають ідею зустрічі природи і сучасної техніки в гармонійній музиці, це розв'язання протиріччя між природою – минулим і технікою – майбутнім, між класичним і сучасним, коли виникає щось нове, цілісне. Тож свідоме прослуховування такої музики налаштовує на моральне піднесення, натхнення, а це є важливим фактором у креативній діяльності, хоча даний феномен неможливо вмістити в простір науки.

Основною характерною ознакою катарсичної музики є те, що вона здатна надихати, гармонізувати внутрішній стан, духовно підносити, виводити на новий рівень буття, тобто виконувати естетичну, духовну, психотерапевтичну функції. Катарсичну музику можна характеризувати як цілісну. Та виникає питання: а в чому полягає цілісність сучасної музики? Міркуючи над цим питанням, необхідний зважений погляд на розвиток музичного мистецтва. Якщо раніше катарсична музика рухалась від людини до піднесеної сфери духу (як, наприклад, у творах Й. С. Баха), нематеріального, то тепер без спрямування до людини і матеріального світу вона втрачає свій особливий компонент, адже технології тепер – це невід'ємна частина буття, а музика є його відображенням.

Висновки

Отже, коли ми говоримо про вплив музики на буття людини та її світогляд, маємо враховувати ціннісні орієнтири слухача (а це залежить від процесу соціалізації загалом). За музичними вподобаннями можна визначити і передбачити, як музичні твори можуть впливати на психіку і особистість загалом.

В межах полюсів сублімації і катарсизації визначено умовну ієрархію музики: сублімативно-психічна, яка містить у собі психоемоційний

компонент, є вираженням почуттів, настроїв; сублімативна-філософська, яка містить у собі ідеї (в залежності від спрямування), тобто впливає на духовність, стимулює до роздумів. Катарсична музика – це та музика, яка здатна гармонійно поєднувати в собі ці компоненти і приводити слухача до стану катарсису, інсайту, коли слухач відкриває в собі щось нове, «проживає» трансформацію світогляду.

Поділ музики на сублімативну й катарсичну дає можливість більш свідомо підходити як до вибору музики для прослуховування, так і до її створення. Це виводить творчість на новий рівень та сприятиме актуалізації слухача й композитора, адже музика має бути джерелом ідей, натхнення і зцілення. Чому протиставляється творчість, в якій закладені деструктивні настрої, інше питання. Як слухач на них відреагує? Можливо, ці настрої відкривають нові грані внутрішнього світу людини? Сприятимуть їй самопізнанню та вдосконаленню? Хто його знає...

Список літератури

1. Алкон Е. М. Антропология музыки и ладовые архетипы (к проблеме освоения универсалий музыкального языка) [Электронный ресурс] / Е. М. Алкон // Музыкальное историко-теоретическое образование. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/antropologiya-muzyki-i-ladovye-arhetipy-k-probleme-osvoeniya-universalij-muzykalnogo-yazyka/viewer>.
2. Анисимов П. В. Невербальная коммуникация в музыкально-педагогической деятельности: сущность, предназначение, пути развития [Электронный ресурс] / П. В. Анисимов, Я. В. Губанова // Московский педагогический государственный университет. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/neverbalnaya-kommunikatsiya-v-muzykalno-pedagogicheskoy-deyatelnosti-suschnost-prednaznachenie-puti-razvitiya/viewer>.
3. Доронин В. В. Рок-культура как современное воплощение традиции героев: монография / В. В. Доронин; Министерство образования и науки Российской Федерации, Тюменский государственный университет, Институт филологии и журналистики. – Тюмень : Издательство Тюменского государственного университета, 2017. – 268 с.
4. Єрґієва К. І. Фортепіанна гра як жанрово - комунікативний та інтерпретативно - стильовий феномен. : дис. канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Єрґієва Катерина Іванівна – Одеса, 2019. – 245 с.
5. Ким Т. А. Музыкальные средства невербальной коммуникации пианиста [Электронный ресурс] / Т. А. Ким, И. Ю. Оношко // Современные вызовы и перспективы молодежной науки. Сборник статей Международной научно-практической конференции. – 2020. – Режим доступа: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42957758>.
6. Медушевский В. В. Интонационная форма музыки / В. В. Медушевский. – М., 1993. – 262 с.
7. Сагайдак А. Невербальная коммуникация - архетипический уровень состояний и влечений. [Электронный ресурс] / Александр Сагайдак // відео-лекція. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=fL18DpSz5NA>.
8. Хамитов Н. Этика и эстетика: словарь ключевых терминов / Н. Хамитов, С. Крылова, С. Минеева – К.: КНТ, 2009.
9. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту / Н. В. Хамітов. – К.: КНТ, 2018. – 394 с.
10. Чорноморденко І. В. Буття людини у глобалізованому світі: духовно-моральний вимір / І. В. Чорноморденко, В. М. Куцурук // Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. – 2012. – № 2. – С. 17-20. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2012_2_5.
11. Чорноморденко І. В. Концепт іншого та його місце в структурі гри / І. В. Чорноморденко, В. Ю. Клименко // Вісник

Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. – 2019. – № 1. – С. 125-130. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2019_1_25.

12. Чорноморденко І. В. Методологія в системі наукових і позанукових знань / Іван Васильович Чорноморденко. // Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія.. – 2015. – С. 37-41.

13. Чорноморденко І. В. Проблема існування знання за межами науки: Монографія / Іван Васильович Чорноморденко – К.: КНУБА, 2005. – 306 с.

14. Юнг К.Г. Феномен духа в искусстве и науке / К.Г. Юнг. – М.: Ренессанс, 1992. – 320 с.

References

1. Alkon, E. (2018). Antropologiya muzyki i ladovye arhetipy (k probleme osvoeniya universalij muzykalnogo yazyka) [Anthropology of music and modal archetypes (on the problem of mastering the universals of the musical language)]. *Muzykalnoe istoriko-teoreticheskoe obrazovanie, Musical history and theoretical education* [in Russian].
2. Anisimov, P., Gubanova, Y. (2013). Neverbalnaya kommunikaciya v muzykalno-pedagogicheskoy deyatel'nosti: sushnost, prednaznachenie, puti razvitiya [Non-verbal communication in musical and pedagogical activity: essence, purpose, ways of development]. *Moskovskiy pedagogicheskiy gosudarstvennyy universitet, Moscow State Pedagogical University* [in Russian].
3. Doronin, V. (2017). Rok-kultura kak sovremennoe voploshenie tradicii geroev : monografiya [Rock culture as a modern embodiment of the tradition of heroes: monograph]. Tyumen: Publishing house of the Tyumen State University [in Russian].
4. Ergieva, K. (2019). Fortepianna gra yak zhanrovokomunikativnij ta interpretativno-stilovij fenomen [Piano playing as a genre-communicative and interpretive-stylistic phenomenon]. *PhD Thesis on Study of Art* [in Ukrainian].
5. Kim, T., Onoshko, U. (2020). Muzykalnye sredstva neverbalnoj kommunikacii pianista [Musical means of non-verbal communication of a pianist]. *Modern challenges and prospects of youth science. Collection of articles of the International Scientific and Practical Conference* [in Russian].
6. Medushevsky, V. (1993). Intonacionnaya forma muzyki [Intonational form of music] [in Russian].
7. Sagaidak, A. (2020). Neverbalnaya kommunikaciya - arhetipicheskij uroven sostoyanij i vlechenij [Non-verbal communication - the archetypal level of states and drives] [in Russian].
8. Khamitov, N., Krylova, S., Mineeva, S. (2009). Etika i estetika: slovar klyuchevyh terminov [Ethics and aesthetics: a dictionary of key terms] [in Russian].
9. Khamitov, N. (2018). Filosofska antropologiya: aktualni problemi. Vid teoretichnogo do praktichnogo povorotu [Philosophical anthropology: actual problems. From a theoretical to a practical turn]. Kyiv: KNT [in Ukrainian].
10. Chornomordenko, I., Kucuruk, V. (2012). Buttya lyudini u globalizovanomu svi'ti: duhovno-moralnij vimir [Human existence in the globalized world: spiritual and moral dimension]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University*, 2:17-20 [in Ukrainian].
11. Chornomordenko, I., Klimenko, V. (2019). Konzept inshogo ta jogo misce v strukturi gri [The concept of another and its place in the structure of the game]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University*, 1:125-130 [in Ukrainian].
12. Chornomordenko, I. (2015). Metodologiya v sistemi naukovich i pozanaukovich znan [Methodology in the system of scientific and non-scientific knowledge]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University*, 1:37-41 [in Ukrainian].
13. Chornomordenko, I. (1992). Problema isnuvannya znannya za mezhami nauki: Monografiya [The problem of the existence of knowledge outside of science: Monograph]. Kyiv: KNUBA [in Ukrainian].
14. Jung, K.G. (1992). Fenomen duha v iskusstve i nauke [The phenomenon of the spirit in art and science]. Moscow: Renessans [in Russian].

Е. С. Осадчая, И. В. Чорноморденко

ВЛИЯНИЕ МУЗЫКИ НА МИРОВОЗЗРЕНИЕ И БЫТИЕ ЧЕЛОВЕКА: ФИЛОСОФСКО-АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

В статье исследуется влияние музыки на мировоззрение и бытие человека относительно его субъективных особенностей, что определяет глубину проникновения в структуру личности. Также ставится вопрос о роли музыки в актуализации творческих способностей. На основании метаантропологического метода анализируются человеческие потребности и ценности. Предлагается условная классификация музыкального творчества. Выделяются, также, уровни восприятия музыки: бессознательный уровень (фоновая музыка), уровень сознательного восприятия. Определяется их корреляция по мировоззрению человека. Музыкальное искусство имеет множество жанров, способов выражения и целей использования. Исследователи называют музыку формой невербальной коммуникации, источником архетипов, носителем идей и тому подобное. Человек всегда воспринимает музыку уникально, что вызывает интерес и порождает множество вопросов.

Ключевые слова: влияние музыки, мировоззрение, философское искусство, музыкальная метаантропология.

O. Osadcha, I. Chornomordenko

INFLUENCE OF MUSIC ON THE MANS'S WORLDVIEW AND BEING: PHILOSOPHICAL AND ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS

Introduction: The article examines the influence of music on a person's worldview and being, in relation to his subjective characteristics, which determines the depth of penetration into the structure of the personality and his capabilities. **The aim:** Conducting a detailed analysis of the impact of music on the worldview and human existence, its role in revealing creative abilities in the paradigms of philosophical anthropology and deep psychology, the formation of a theoretical basis for the practical application of music in educational and cognitive processes and creative working. **Research methods:** We used a philosophical and anthropological analytical method, which reveals the subjective interaction of music and man; it helps to further adapt these hypotheses to practical application in educational activities, music therapy. Applying the metaanthropological method, we consider the hierarchy of human needs and values, which makes it possible to compare the conditional classification of musical creativity. **Research results:** For detailed understanding of the problem, we consider the levels of music perception: the unconscious level (background music), the level of conscious perception, and find the correlation of these levels with respect to a person's worldview. **Discussion:** Musical art has many genres, ways of expression, and purposes of use. Researchers call music a form of non-verbal communication, a source of archetypes, and a carrier of ideas. A person always perceives music in a unique way, which raises many questions the authors of the article are trying to answer. **Conclusion:** Based on the analysis of the influence of music, we believe that music can be used to create a certain psychological mood, transform the worldview, actualize creative potential, music therapy, etc.

Keywords: influence of music, worldview, philosophical art, musical metaanthropology.

УДК 1 (049)

М.М. Шимчишин

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ МОНОГРАФІЇ О.Г.ШОСТАК «ХУДОЖНІ ВИМІРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ КОРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ». КИЇВ: ТАЛКОМ, 2020

Київський національний лінгвістичний університет.

e-mail: mshymchyshyn@yahoo.com

orcid.org/0000-0003-4980-3296

Анотація. В статті здійснюється культурологічний аналіз основних структурних компонентів монографії О.Г. Шостак «Художні виміри національної ідентичності творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження», що зумовлюють трансформації уявлень про національну ідентичність у транзитних суспільствах сучасних корінних спільнот Північної Америки. Обґрунтовується положення, що різноманітні компоненти національної ідентичності детермінують відповідні ролі й функції індіанської особистості, а також відповідають за практичну реалізацію прав і свобод у США та Канаді. О.Г. Шостак вперше у вітчизняному літературознавстві комплексно і системно обґрунтовує поняття літератур корінних народів північноамериканського континенту, що дає можливість запропонувати цілісне розуміння та інтерпретацію творчості письменників корінного походження.

Ключові слова: письменники корінного походження північної Америки, національна ідентичність, «Художні виміри національної ідентичності в творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження», монографія, О.Г. Шостак.

Вступ

Вивчення досвіду та культурної спадщини корінних народів Північної Америки є актуальним та новаторським для сучасної гуманітаристики. По-перше, з огляду на те, що їхня традиція уособлює інший щодо європейського тип світогляду, світорозуміння та світовідчуття. Вона розкриває іншу естетику, іншу візію історії, інше бачення взаємовідносин між людьми та інші комунікативні коди. По-друге, запровадження дискурсу Іншого провокує заперечення монополії західної, європейської епістемологічної традиції. Привілейоване місце західного світосприйняття, звеличення європейських цінностей, уніфікація західної системи знання як універсальної, ставлення до представників не-європейських цивілізацій як до меншовагартісних, підпорядкованих Іншим (чужих) зумовило етнічну кризу ХХ століття. Сутність цієї кризи

філософська думка пояснює як «переоцінку цінностей і пере-розташування складових її духовного ядра». На думку філософів, в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів, інформатизації світового соціуму інакшого характеру набувають такі явища, як глобалізація, мультикультуралізм, міжкультурна комунікація. Їх потрібно аналізувати крізь призму такого важливого для міжкультурної взаємодії принципу, як толерантність (Дротянко, Ягодзінський 2020).

Аналіз досліджень і публікацій

Нещодавно вийшла друком монографія О.Г.Шостак «Художні виміри національної ідентичності в творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження», яка викликала жвавий інтерес у науковій громадськості. Це цікава сучасна праця, що поєднує